

biblioteca rao

Autobiography Jan. 1965

Recap -

27

Parents' Manx -

Her - 3rd birth day - my
mother - Sam - stores - Reading

Golden City Cuba Pts.

II. The nursery

Servants - Jan 4th (Mr Woods
(2nd serv. another one "Cudd Cudd" in) Early
Maggie's days)

How far - bit about Servants?

Census -

Dog. Tony.

Nancy Sister

Early - Born into Granney

JOHN CURRAN

Agatha Christie.

Jurnalul secret

50 de ani de mistere

Traducere din limba engleză
ADRIANA BĂDESCU

editura rao

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CURRAN, JOHN

Jurnalul secret al Agathe Christie / John Curran; trad.: Adriana Bădescu. -
București: Editura RAO, 2010

ISBN 978-606-92674-8-6

I. Bădescu, Adriana (trad.)

821.111.09-94 Christie, A

929 Christie, A

Editura RAO
Grupul Editorial RAO
Str. Turda, nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

JOHN CURRAN
Agatha Christie's Secret Notebooks
© John Curran, 2009
Publicat pentru prima oară de HarperCollins Publishers Ltd.
Text © John Curran
Agatha Christie Notebooks/Agatha Christie stories
© Christie Archive Trust
Citate © Agatha Christie Limited (a Chorion company)
Toate drepturile rezervate

© Editura RAO, 2010
pentru versiunea în limba română

2010

ISBN 978-606-92674-8-6

Pentru
Joseph, Conor,
Francis, Oisín și Lorcan

Cuprins

Mulțumiri / 9

Note / 11

Cuvânt-înainte / 14

Prefață / 16

Introducere / 22

1 O crimă anunțată: Începutul unei cariere / 31

2 Martorul mut: Dovezile Carnetelor / 45

Proba A: Clubul Detectivistic / 64

3 Mâna ascunsă: Agatha Christie la lucru / 70

Proba B: Alți scriitori de ficțiune polițistă în Carnete / 106

4 Pisica printre porumbei: Crime și cântecele pentru copii / 110

Proba C: Agatha Christie în Carnete / 165

5 Lovitura orbului: Un joc al crimei / 168

Proba D: Crime reale în cuprinsul Carnetelor / 198

6 Fata din tren: Crimă peste hotare / 202

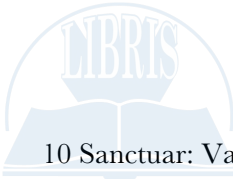
7 Elefanții au memorie: Crime în trecut / 225

Proba E: N sau M? Chestionarul titlurilor / 266

8 Destinație necunoscută: Crimă peste hotare / 268

9 Într-o oglindă întunecată: Christie neștiuta / 294

Proba F: Casa visurilor: Idei neutilizate / 312

10 Sanctuar: Vacanță pentru crimă / 319

11 Poirot investighează: Muncile lui Hercule / 355

Proba G: Crima e ușoară: Sâmburii inspirației / 379

12 Cadavrul din bibliotecă: Crimă prin citate / 384

Anexă: Cântecele lebedei – Două ultime povestiri / 433

The Capture of Cerberus / 435

The Incident of the Dog's Ball / 465

Bibliografie selectivă / 499

Indice de titluri / 501

Mulțumiri

Cartea de față a fost susținută de încurajările și ajutorul primite din partea unui număr mare de persoane, ale căror nume nu figurează pe pagina de titlu.

În primul rând, mulțumirile mele se îndreaptă către Mathew Prichard și soția lui, Lucy. Această carte își datorează existența generozității lui Mathew, care mi-a acceptat imediat propunerea de a scrie despre Carnetele Agathe Christie, atunci când i-am prezentat-o. Pe lângă faptul că mi-a oferit un acces neîngrădit la toate documentele bunicii lui, el și Lucy m-au primit cu o nemărginită ospitalitate de fiecare dată când am avut nevoie să le studiez.

Le mulțumesc de asemenea următorilor:

David Brawn, de la HarperCollins, pentru încrederea în acest proiect, și Steve Gove pentru redactarea atentă.

Fratele meu, Brendan, care a citit o primă variantă a manuscrisului, iar cuvintele sale mi-au oferit încurajare; împreună cu soția lui, mi-a asigurat o „casă departe de casă“ (cu o dotare tehnică superioară).

Prietenul și admiratorul operei lui Christie, Tony Medawar, care mi-a dat multe sugestii utile și și-a împărtășit cu mine cercetările.

Felicity Windmill, documentarist la HarperCollins; dr. Christine Faunch și echipa sa de la Biblioteca Universității Exeter; Tamsen Harward și Jemma Jones de la Agatha Christie Ltd.

David Headley de la Goldsboro Books pentru ajutorul și sfaturile lui neprețuite.

Numeroșii mei colegi și prieteni din Consiliul Municipal Dublin, pentru sprijinul lor, îndeosebi Michael Sands, responsabil pentru relațiile cu presa, și Jane Alger, bibliotecar departamental la Serviciul pentru cititori.

Le mulțumesc totodată, din varii motive, lui Eurion Brown, Pete Coleman, Julius Green, John Perry, John Ryan, John Timon, Andy Trott și Nigel Wollen.

PREFAȚĂ

Umbre în soare – Interludiu la Greenway, vara 1954

În timp ce ea privește râul de dedesubt, vaporeșul de plăcere se îndreaptă spre Dartmouth, iar razele soarelui scânteiază în apă, în urma lui. Răsetele turiștilor de la bord ajung până la ea, în Battery, iar câinele aflat la picioarele ei ridică întrebător capul, privind spre râu. Doar bâzâitul somnolent al unei albine se mai aude în aer. În alt colț al acestui mic paradis, Frank, grădinarul, se pregătește din greu pentru expoziția florală, iar Mathew este absorbit de vânătoria de comori pe care ea a pus-o la cale, dar în această nișă semicirculară de la marginea grădinii, cu fața spre râu, are liniștea dorită. Plus solitudinea temporară, necesară pentru a se gândi la următorul ei proiect după o minunată perioadă de relaxare, în care s-a delectat cu delicioasele roade ale grădinii, a înotat în mare, s-a răsfășat cu picnicuri pe câmpurile din apropiere, a lenevit pe pajiști și s-a bucurat de compania prietenilor și a familiei.

Știe că, dacă își lasă mintea să rățăcească, inspirația va veni; la urma urmei, de mai bine de 35 de ani, imaginația n-a trădat-o niciodată și nu are nici un motiv pentru a se teme că, în acest decor idilic, o va dezamăgi. Privește vag în jurul ei. Abia vizibil, în stânga, se înalță acoperișul Casei Bărcilor, iar în spate și spre

dreapta, grădina își continuă urcușul spre impunătoarea casă în stil georgian. Acum aude, când și când, foșnete în vegetația joasă: Mathew urmărește șirul de indicii pe care i le-a lăsat.

Dacă le-a urmat corect, ar trebui să se îndrepte deja spre terenul de tenis... Mă întreb dacă va observa mingea de tenis... acolo e următorul indicium. Exact ca o povestire polițistă... dar mai amuzantă și cu mai puțină planificare... fără corecturi și revizuirii... și nimeni nu-ți scrie pe urmă pentru a-ți atrage atenția asupra greșelilor... Dar dacă participanții ar fi mai mulți, ar fi cu atât mai bine, mai distractiv și mai competitiv. Poate că data viitoare voi aranja ca unii dintre nepoții lui Max să i se alătore; totul ar deveni mult mai incitant. Sau poate că voi organiza o petrecere în grădina pentru școala locală... aș putea lucra în Battery și la Casa Bărcilor... deși Casa Bărcilor pare cam sinistru... mai ales dacă te duci acolo de unul singur...

Acum privirea i se pierde în gol peste râu, iar ea își imaginează împrejurimile într-o lumină mai sumbră...

Dacă pajiștea ar fi scena unui eveniment plăcut... ceva în familie... ba nu, ar trebui mai mulți oameni... o petrecere în aer liber... o strângere de fonduri? Pentru Cercetași sau pentru Asociația Ghizilor – ei au întotdeauna nevoie de bani... da, se poate... Ar putea fi tonete pe pajiște, ceai servit într-un cort, poate lângă magnolie... oamenii intră și ies din casă... o ghicitoare și o tonetă cu sticle... confuzie privind locul în care se află fiecare... Iar altundeva în apropiere, o forță întunecată în acțiune... nerecunoscută... nebănuită... Dacă ar fi aici, în Battery? Nu – teren prea deschis și... prea... prea... neamenințător, nu ai putea ascunde un cadavru aici; dar Casa Bărcilor... ei, asta oferă posibilități – destul de departe pentru a fi izolată, pe treptele acelea șubrede în jos, și totuși perfect accesibilă oricui. Și poți încuia ușa... și se poate ajunge la ea de pe râu...

Cum rămâne cu dna Oliver?... perfect pentru o vânatoare de comori... și dintr-un motiv oarecare ia o turmură proastă, iar cineva moare. Să vedem... cum ar fi o vânatoare de crime în locul uneia de comori, precum Cluedo,*

*Joc de deducție în care participanții adună indicii pentru a afla care dintre suspecți este vinovatul. (n.tr.)

numai că în jurul unei case reale, nu pe o tablă de joc. Și deci Poirot sau Marple... Marple sau Poirot... n-o văd pe Miss M plimbându-se pe la Greenway, destul de rău pentru Poirot, dar nu e credibil că ea ar... și n-o cunoaște, oricum, pe dna Oliver, iar eu trebuie s-o folosesc... Deci... dna O trebuie să-l aducă aici pe Poirot pentru un motiv anume... poate îl roagă să vină la casă cu un pretext... are nevoie de ajutorul lui pentru unele indicii?... sau poate că el îl cunoaște pe inspectorul-șef... dar am folosit deja asta de câteva ori... ce-ar fi dacă ar înmâna el premiul pentru câștigătorul vânătorii...

Duce mâna la geantă și scoate un carnet mare, roșu...

Nu e tocmai potrivit pentru a fi purtat asupra ta, dar ca să folosim mottoul Cercetașilor – fii pregătit. Ei, sunt sigură că există și un creion undeva... Mai bine să notez totul cât e încă proaspăt – poate fi schimbat mai târziu, dar cred că ideea de bază oferă posibilități clare.

Deschide carnetul, găsește o pagină goală și începe să scrie.

Idei de bază utilizabile

Dna Oliver îl cheamă pe Poirot

Ea e la Greenway – treabă de profesionist – planificarea unei vânători de comori sau a unei vânători de crime pentru Sărbătoarea Ecologiștilor, care va fi organizată aici...

E complet absorbită, acoperind paginile cu scrisul ei caracteristic, mare și lăbărțat, notând ideile chiar dacă mai târziu va renunța la ele. Adevăratul Greenway a dispărut treptat, pe măsură ce l-a populat ea cu vlistările proprii sale imaginații: studenți străini, fete din Asociația Ghizilor, cercetași, pasionați ai enigmelor, polițiști... și Hercule Poirot.

Câteva idei

Turist (fată?) de la hostelul din apropiere – de fapt, Lady Bannerman

Da, hostelul pentru tineret de alături poate fi folosit oarecum într-un mod util... studenți străini... posibilitatea de a-l deghiza pe unul dintre ei ca... oare cine? Vin și pleacă tot timpul și nimeni nu știe cine sunt – ar putea fi oricine, de fapt. O fată se deghizează mai ușor decât un bărbat... eventual ar putea apărea totodată ca stăpâna casei. Mmm, asta ar însemna că nimeni n-o cunoaște bine... ar putea fi bolnavă... invalidă... tot timpul în camera ei... sau proastă și nimeni nu-i acordă atenție... sau recent căsătorită și necunoscută pentru toată lumea. Dar pe urmă sosește cineva din trecutul ei... soțul ei adevărat, poate... sau un iubit... ori o rudă... și ea trebuie să scape de el...

Tânăra soție recunoscută de cineva care știe că e deja căsătorită – șantaj?

Pot adapta una dintre vânătorile de comori pe care le-am pregătit pentru Mathew și să lucrez cumva în Casa Bărcilor... și să inventez vânătoarea dnei Oliver... Aș putea folosi ideea armelor și suspectilor din Cluedo... dar cu un cadavru adevărat în locul unuia imaginar...

Planul dnei Oliver

Armele

Revolver – Cuțit – Frânghia de rufe

Pe cine voi asasina? Studenta străină... nu, ea trebuie să fie parte a planului... atunci cineva cu totul neașteptat... poate stăpânul conacului... nu, clișeu des folosit... trebuie să aibă impact... dar un străin?... dar cine... iar asta aduce o sumedenie de probleme... Voi lăsa asta pentru anul viitor, probabil... Dacă ar fi un copil?... trebuie procedat cu grijă, dar l-aș putea face să fie un copil deloc drăguț... poate cadavru fals, ar putea fi unul dintre cercetași, care se dovedește a fi cu adevărat mort... sau, și mai bine, o fată de la Ghizi... ar putea fi băgăcioasă și să fi văzut ceva ce n-ar fi trebuit... Nu cred că am mai avut un copil ca victimă până acum...

Aspecte de decis – Cine e prima alegere pentru victimă?
 (?a) „Cadavrul“ să fie băiat cercetaș în Casa Bărcilor – a cărei cheie trebuie găsită grație „indiciilor“

Se uită în zare, fără a vedea de fapt priveliștea panoramică a râului și a dealurilor împădurite de vizavi. Ea e Poirot acum, luându-și ceaiul de după-amiază în salon, ieșind cu precauție pe ferestrele franțuzești și rătăcind prin grădină. Este și Hattie, mânată de dorința de a-și păstra cu orice preț banii și poziția. Este doamna Oliver, plănuiind, renunțând, corectând, schimbând...

Următoarele fragmente – casa lui Pat – mergând până la Foișor – Găsește?

Hattie intră ca ea însăși – își schimbă hainele și iese (din casa bărcilor? foișor? cortul ghicitoare?) ca studenta de la hostel

Acum, trebuie să introduc câțiva membri ai familiei... eventual o mamă vârstnică... ar putea locui la Gate Lodge. Dacă o fac să fie misterioasă, cititorii vor crede că ea e... bătrânelele sunt întotdeauna bune ca suspecți. Poate știe ceva de demult?... poate o cunoaște pe Hattie de undeva... sau crede că o cunoaște... ori îl lasă pe Poirot să creadă că o cunoaște, ceea ce e aproape la fel de bine... Să vedem...

Dna Folliat? personaj suspect – acoperind de fapt ceva ce a văzut. Sau o crimă mai veche – o soție care „a fugit“

Se oprește din scris și ascultă în vreme ce o voce se apropie de Battery, strigând:

– Nima, Nima!

– Aici sunt, Mathew, răspunde ea, și un băiat ciufulit de doisprezece ani coboară în fugă treptele.

– Am găsit comoara, am găsit comoara! intonează el agitat, strângând în mână jumătate de coroană.

– Bravo! Sper că nu a fost prea dificil.

– Nu chiar. Mi-a luat o vreme să descifrez indiciul de pe terenul de tenis, dar pe urmă am observat mingea la baza fileului.

– Mi-am spus eu că asta îți va da bătaie de cap, zâmbește ea.

Închide apoi carnetul și îl pune înapoi, în geantă. Interogatoriul la care o supune Hercule Poirot pe doamna Folliat și identitatea unei eventuale a doua victime vor trebui să mai aștepte.

– Vino, spune ea. Hai să vedem dacă găsim ceva bun de mâncat în casă.

Agatha Christie, regina romanelor polițiste, a terminat treaba pe ziua respectivă, iar Agatha Christie bunica urcă treptele de la Battery, în căutarea unei înghețate pentru nepotul ei.

Iar romanul Christie pentru Crăciunul anului 1956 a fost *Dead Man's Folly*.

O crimă anunțată: Începutul unei cariere

De aici a început totul. Am înțeles, dintr-odată, ce aveam de făcut. Și m-am decis să comit nu doar o singură crimă, ci crimă la nivel înalt.

Zece negri mititei, Epilog

SOLUȚII DEZVĂLUITE

*Death on the Nile • Evil under the Sun • The Hollow •
Lord Edgware Dies • The Murder at the Vicarage •
The Mysterious Affair at Styles • Ordeal by Innocence •
Witness for the Prosecution*

Epoca de aur a romanului polițist britanic este considerată în general perioada dintre sfârșitul Primului Război Mondial și finele celui de-al doilea, deci 1920–1945. Erau anii weekendurilor petrecute în casa de la țară, animate de prezența unui asasin, de probele oferite de o servitoare cu polipi, de pașiștea ninsă fără urme de pași și de polițistul stupefiat, năzuind la ajutorul unui amator priceput. Ingeniozitatea atingea culmi noi, cu embolismul

fatal cauzat de seringă hipodermică goală, cu timbrul poștal cu lipiciul otrăvit și cu ținuturile-pumnal, care se topește după utilizare.

Aceștia sunt anii în care toți autorii pe care îi asociem astăzi cu romanul detectivist și-au început cariera de scriitor. Este perioada marcată de geniul diabolic al lui John Dickson Carr, care a conceput mai multe modalități de a intra și de a ieși dintr-o cameră încuiată decât oricine altcineva înainte de el sau după el, perioada abilității lui Freeman Wills Crofts, maestrul alibiurilor incontestabile, și cea a lui Anthony Berkeley, pionierul soluțiilor multiple. Acum au prins viață lordul Peter Wimsey, creat de Dorothy L. Sayers, a cărei operă de ficțiune și de critică a contribuit la ridicarea nivelului și a popularității genului literar polițist; acum s-a afirmat Margery Allingham, care a dovedit prin intermediul personajului său, Albert Campion, că o povestire polițistă de calitate poate deveni un roman bun; și tot acum a scris Ngaio Marsh, al cărei erou, Roderick Alleyn, a izbutit să combine profesia de polițist cu calitatea de gentleman. Dincolo de Atlantic, Ellery Queen își scria penultimul capitol, „Provocare adresată cititorului“, sfidându-l pe detectivul de acasă să rezolve misterul; S.S. Van Dine și al său pompos Philo Vance depășeau recordurile de tiraj; iar Nero Wolfe, creația lui Rex Stout, rezolva crime în vreme ce-și îngrijea colecția de orhidee.

Miniștri și arhiepiscopi preamăreau virtuțile unei povestiri polițiste de calitate; poeți (Cecil Day-Lewis, alias Nicholas Blake), profesori universitari (J.I.M. Stewart, alias Michael Innes), preoți (Ronald Knox), compozitori (Bruce Montgomery, alias Edmund Crispin) și judecători (Gordon Clark, alias Cyril Hare) au contribuit la structurarea acestui gen literar. R. Austin Freeman și al său dr. John Thorndyke, cu veleități științifice, au pus bazele romanului polițist modern; Gladys Mitchell a creat un detectiv de orientare psihologică, sub înfățișarea doamnei Bradley; iar Henry Wade a pregătit terenul pentru procedurile polițienești, cu al său

inspector Poole. Cărțile erau scrise sub formă epistolară în *The Documents in the Case* de Dorothy Sayers, în chip de transcriere a interogatoriului în *The Maze* al lui Philip Macdonald sau ca dosar polițienesc cu tot cu indicii fizice sub forma telegramelor și a biletelor de tren în *Murder off Miami*, de Dennis Wheatley. Planurile clădirilor, descoperitorii de indicii, orarele și notele de subsol proliferau; cititorii deveneau familiarizați cu proprietățile arsenicului, cu modul de interpretare a orarului trenurilor și cu subtilitățile diverselor dispoziții legale. În această perioadă au fost fondate Collins Crime Club și Detection Club; Ronald Knox a conceput un Decalog al romanului polițist, iar S.S. Van Dine i-a formulat regulile.

Iar Agatha Christie a publicat *The Mysterious Affair at Styles*.

Poirot investighează...

În *Autobiografia* ei, Christie descrie în mod detaliat geneza primului ei roman polițist, *The Mysterious Affair at Styles*. Faptele sunt deja cunoscute: provocarea eternă – „Pariez că nu poți scrie o povestire polițistă bună“ – primită din partea surorii ei, Madge, refugiații belgieni de la Torquay, din Primul Război Mondial, care au înspirat naționalitatea lui Poirot, cunoștințele despre otrăvuri ale Agatheii Christie, din activitatea sa în cadrul dispensarului local, lucrul intermitent la carte și finalizarea ei în cursul celor două săptămâni în care s-a retras la hotelul Moorland, și încurajările primite din partea mamei ei. Romanul nu a constituit primul ei efort literar, așa cum nici ea nu era cel dintâi membru al familiei cu aspirații în domeniu. Atât mama cât și sora ei, Madge, scriau, iar acesteia din urmă chiar i s-a pus în scenă o piesă, *The Claimant*, în West End, înainte ca Agatha să reușească același lucru. Ea scrisese deja un lung și lugubru roman (pentru a-i cita spusele), plus câteva schițe și povestiri. I se

publicase chiar și un poem într-un ziar local. Deși ideea pariului este plauzibilă, e limpede că numai ea n-ar fi fost suficientă pentru a determina conceperea, schițarea și scrierea unei cărți de succes. Existența unui talent înnăscut și a abilității de a jongla cu cuvântul scris este, de asemenea, evidentă.

Deși a început să scrie romanul în 1916 (acțiunea din *The Mysterious Affair at Styles* se petrece în 1917), l-a publicat abia peste patru ani – și asta în urma neclintitei perseverențe a autoarei, dat fiind că nu doar o singură editură i-a respins manuscrisul. În 1919 însă, directorul Editurii The Bodley Head, John Lane, i-a solicitat o întrevvedere în scopul publicării. Dar zbaterile erau departe de a fi încheiate.

Contractul, datat 1 ianuarie 1920, pe care i l-a oferit John Lane exploata naivitatea în domeniu a scriitoarei. (De reținut că obiectul contractului a fost *The Mysterious Affair at Styles*.) Agatha Christie urma să primească doar 10%, după vânzarea în Marea Britanie a 2 000 de exemplare, iar ea se angaja să mai scrie încă cinci cărți. Această clauză a determinat o corespondență asiduă în următorii ani. Poate fiindcă era atât de încântată să-și vadă romanul publicat sau poate fiindcă nu intenționa să-și construiască o carieră în domeniul literar, probabil că nu a citit cu atenție paragrafele scrise în contract cu caractere mici.

Când și-a dat seama ce a semnat, Christie a insistat că, *oferindu-i* o carte, își respecta partea ei din înțelegere, indiferent dacă John Lane o accepta sau nu. Când editorul și-a exprimat îndoiala că *Poirot Investigates*, o culegere de povestiri și nu un roman, putea fi considerată parte a contractului pentru șase cărți, Christie, deja încrezătoare în puterile ei, a subliniat că ea îi oferise deja un roman, *Vision* (de altă factură decât detectivistă), în contul celui de-al treilea titlu solicitat. Faptul că editorul a refuzat a fost, după părerea ei, alegerea acestuia. Poate că, dacă nu ar fi încercat să profite de noua lui descoperire literară, John

Lane ar fi continuat să colaboreze cu ea. Dar corespondența spinoasă care ne-a rămas arată că acei primi ani ai carierei sale literare au marcat o curbă ascendentă în domeniul cunoașterii lumii editoriale, și că Agatha Christie era deja o vedetă în devenire. Într-un timp relativ scurt, s-a transformat din neofita timidă și lipsită de experiență, șezând emoționată pe marginea scaunului în biroul lui Lane, într-o profesionistă sigură pe sine, cu un interes ferm pentru fiecare aspect al cărților ei – de la designul copertei până la marketing, drepturi de autor, serializare, traducere și drepturi de transpunere cinematografică, ba chiar și ortografiere.

În ciuda rapoartelor favorabile primite de la cititori cu un an în urmă, în octombrie 1920, Christie i-a scris domnului Willett de la editura condusă de John Lane, întrebându-l dacă romanul ei „mai apare vreodată“ și precizând că ea îl terminase aproape pe cel de-al doilea. În urma acestei solicitări, Christie a primit propunerea pentru copertă, pe care a aprobat-o. În cele din urmă, după o apariție în serial în *The Weekly Times*, în 1920, *The Mysterious Affair at Styles* a fost publicat în același an în SUA. Și, la aproape cinci ani de când începuse s-o scrie, prima carte a Agathe Christie a fost lansată pe piață în Marea Britanie, pe 21 ianuarie 1921. Chiar și după apariția ei, corespondența intensă privind calculul incorect al drepturilor de autor și asupra designului pentru copertă a continuat. Pentru a fi cinstiți față de John Lane, trebuie să spunem că designul pentru copertă și prezentările publicitare au constituit de asemenea o temă dominantă a corespondenței cu Editura Collins pe parcursul întregii ei cariere.

Verdictul...

Opiniile cititorilor asupra manuscrisului Styles au fost, în ciuda temerilor, promițătoare. Una dintre ele se axează clar

asupra considerațiilor de ordin comercial: „Lăsând la o parte neajunsurile sale evidente, Lane ar putea vinde bine romanul... Există în el o anume prospețime“. Un al doilea raport pare mai entuziast: „Este deopotrivă bine structurat și bine scris“. Iar un altul speculează asupra potențialului viitor al autoarei, „dacă va continua să scrie povestiri polițiste, și este evident că are talentul necesar“. Cititorii au fost cuceriți de personajul Poirot, remarcând „exuberanta personalitate a domnului Poirot, care constituie o bine-venită variațiune pe tema «detectivului» din literatura de ficțiune“ și faptul că este „un omuleț bonom, în persoana unui fost detectiv belgian celebru“. Deși Poirot probabil că n-ar fi de acord cu termenul „fost“, e limpede că prezența lui a facilitat acceptarea sa de marele public. Într-un raport datat 7 octombrie 1919, un cititor cu o minte pătrunzătoare observa: „Dar modul în care este relatat procesul lui John Cavendish mă determină să suspectez o mână de femeie“. (Fiindcă numele de pe manuscris era A.M. Christie, un alt cititor a presupus că este vorba despre un domn Christie.) Toate rapoartele remarcău însă că, în cadrul procesului lui Cavendish, contribuția lui Poirot nu era convingătoare și trebuia deci revizuită.

Cititorii se refereau la deznodământul manuscrisului original, în care Poirot explică misterul în cadrul depoziției date în boxa martorilor, la procesul lui John Cavendish. Soluția aleasă s-a dovedit inefficientă, așa cum a recunoscut însăși Christie, iar Lane i-a cerut să rescrie finalul. Ea s-a conformat și, cu toate că explicația rămâne aceeași, Poirot n-o mai oferă în sala de judecată, ci în salonul de la Styles, în acel gen de scenă care avea să fie reluată în multe dintre cărțile ei ulterioare.

În a sa istorie a literaturii polițiste din 1953, *Blood in their Ink*, Sutherland Scott numește *The Mysterious Affair at Styles* „unul dintre cele mai bune romane de debut scrise vreodată“. În el se

regăseau unele dintre trăsăturile care aveau să marcheze majoritatea titlurilor ei de mai târziu.

Poirot și cele patru caracteristici majore

Hercule Poirot

Există o ironie în faptul că, deși Agatha Christie este considerată o scriitoare în esență britanică, cea mai cunoscută creație a sa este una „străină“ – un belgian. Un factor în acest sens se poate să fi fost gama de figuri detectiviste cu care ea era familiarizată. Chevalier Dupin al lui Poe, Eugène Valmont al lui Robert Barr, Arsène Lupin din romanele lui Maurice Leblanc și inspectorul Hanaud de la Sûreté, al lui A.E.W. Mason, erau deja, în 1920, personaje bine cunoscute în lumea ficțiunii polițiste. În plus, un titlu pe care Christie îl menționează în *Autobiografia* sa este *Misterul camerei galbene*, romanul din 1908 al lui Gaston Leroux cu detectivul său, Monsieur Rouletabille. Deși e un fapt aproape uitat astăzi, Leroux este de asemenea creatorul *Fantomei de la Operă*.

În epoca respectivă se considera necesar ca detectivul să aibă o anume idiosincrazie sau, mai bine chiar, o întreagă serie de excentricități. Holmes își avea vioara, cocaina și pipa; părintele Brown avea umbrela și înșelătorul său aer mereu absent; lordul Peter Wimsey se distingea prin monoculul, valetul și colecția sa de cărți rare. Personajele mai puțin cunoscute aveau și ele trăsăturile lor distinctive – Bătrânul din Colț al baronesei Orczy ședea în Cafeneaua ABC și făcea noduri, Max Carrados din romanele lui Ernest Bramah era orb, iar profesorul Augustus S.F.X. Van Dusen al lui Jacques Futrelle era supranumit Mașina de Gândit. Așa se face că Poirot a prins „viața“ ca belgian, cu mustăcioara lui, cu micile celule cenușii, vanitatea sa exagerată, intelectuală și vestimentară deopotrivă, și cu mania sa pentru

ordine. Unica greșeală a lui Christie a fost aceea că l-a făcut să fie, în 1920, un pensionar, fost membru al forțelor de poliție belgiene; în consecință, în 1975, odată cu romanul *Curtain*, Poirot intra în cel de-al treisprezecelea deceniu de viață. Desigur însă, Agatha Christie nu avea habar, în 1916, că micul belgian fictiv avea să-i supraviețuiască.

Stilul literar fluent

Încă de la primul roman publicat, unul dintre marile talente ale Agathe Christie, și anume stilul literar fluent, a fost evident. La nivel fundamental, această fluență constituie abilitatea de a-i determina pe cititori să citească o pagină de sus până jos și apoi să întoarcă fila, după care să repete aceste gesturi de alte 200 de ori pe parcursul oricărei cărți, iar în cazul lui Christie, pe parcursul tuturor cărților ei. Acest talent a părăsit-o abia pe ultimii pași ai carierei literare, *Postern of Fate* fiind cel mai grăitor exemplu. La ea, această abilitate era una înăscută; oricum, nu sunt convins că poate fi dobândită. La treizeci de ani după *The Mysterious Affair at Styles*, un cititor scria, în cadrul unui raport de altfel negativ referitor la *They Came to Baghdad*: „Este foarte ușor și plăcut de citit și trece testul-cheie al menținerii interesului mereu treaz“.

Proza lui Christie, fără a ieși din comun prin nimic, curge lin, personajele sunt credibile și diferențiate, iar mare parte a acțiunii este redată sub forma dialogului. Nu există scene prelungite de întrebări și răspunsuri, nici explicații științifice detaliate și nici descrieri laborioase de locuri sau persoane. Dar există o măsură suficientă din toate pentru a contura clar în mintea cititorului fiecare scenă și pe toți protagoniștii ei. Fiecare capitol, și aproape chiar fiecă scenă, derulează intriga spre soluția meticolos pregătită și spre deznodământ. În plus, Poirot nu-l agasează pe cititor nici cu umorul pueril al lordului Peter Wimsey în romanele lui

Dorothy L. Sayers, nici cu aroganța pedantă a lui Philo Vance în scrierile lui S.S. Van Dine, ori cu complexitățile emoționale ale lui Philip Trent în opera lui E.C. Bentley.

Comparația cu aproape toate celelalte romane contemporane de aceeași factură reliefează prăpastia existentă între Christie și alți scriitori, cei mai mulți dintre aceștia inexistenți în prezent pe piața cărților. Iată un exemplu ilustrativ. Odată cu publicarea romanului *The Mysterious Affair at Styles*, alți doi autori de ficțiune polițistă și-au făcut apariția pe scena literară britanică. Freeman Wills Crofts, din Dublin, a publicat *The Cask* în 1920, iar H.C. Bailey scosese de la tipar cu un an în urmă romanul *Call Mr Fortune*. Detectivul lui Croft, inspectorul French, urmărea cu o atenție meticuloasă fiecă pistă și se specializase în alibiurile impermeabile. Însă tocmai această meticulozitate impieta asupra ritmului fluent și alert al lecturii. H.C. Bailey și-a început cariera ca scriitor de ficțiune istorică, dar s-a îndreptat apoi asupra celei polițiste, iar în 1919 a dat publicității prima sa culegere de scurte povestiri cam lungi, *Call Mr Fortune*, care îl aveau în centru pe detectivul Reginald Fortune. Deși pricepuți în structurarea unei intrigi atât în domeniul nuvelei cât și în cel al romanului, celor doi scriitori le lipsea ingredientul esențial al unui stil fluent. În prezent, numele și cărțile lor mai sunt cunoscute doar de împătimitii genului.

Intriga

Intrigile concepute de Christie, împreună cu stilul său extrem de fluent și de alert, s-au dovedit o combinație perfectă în decursul următorilor 50 de ani. Prin examinarea Carnetelor ei, sper să dovedesc că, deși această pricepere de a construi intrigi era înnăscută și prezentă din abundență la ea, Christie lucra mult asupra ideilor ei, rafinându-le, cizelându-le și perfectându-le, și că toate cărțile ei, chiar și cele mai inspirate titluri – de pildă, *Crooked*

House, Endless Night, The A.B.C. Murders (Ucigașul ABC) – au fost rezultatul unor planuri elaborate. Secretul ingeniozității ei în construcția intrigilor rezidă în faptul că această dexteritate nu avea în ea nimic intimidant sau copleșitor. Soluția se bazează pe informații banale – unele nume pot aparține deopotrivă unor femei ori unor bărbați, o oglindă reflectă, dar și inversează, un trup prăvălit pe jos nu este neapărat un cadavru, o pădure constituie cea mai bună ascunzătoare pentru un copac. Christie știe că poate exploata interpretarea greșită pe care o dăm uneori eternului triumphi amoros, unei dispute auzite întâmplător sau unei relații romantice ilicite. Se bazează de asemenea pe prejudecata noastră dobândită, că militarii retrași din activitate sunt un fel de bufoni inofensivi, că soțiile șterse și tăcute sunt demne de compasiune, că toți polițiștii sunt cinstiți și toți copiii inocenți. Christie nu ne derutează cu detalii tehnice ori mecanice, nu ne insultă inteligența cu clișee sau cu truisme și nu ne respinge cu amănunte grotești sau terifiante.

În marea majoritate a cărților ei, intriga are în centru un cerc strâns de suspecți – un număr strict limitat de potențiali asasini, din care să alegem. O casă la țară, o ambarcațiune, un tren, un avion, o insulă – toate acestea îi oferă decorul apt să limiteze numărul potențialilor ucigași și să garanteze că în ultimul capitol nu va fi demascat un criminal cu totul necunoscut. În esență, Christie declară: „Iată grupul de suspecți din care îmi voi alege ticălosul. Vezi dacă poți identifica și tu oaia cea neagră“. Suspecții pot fi în număr de patru (*Cards on the Table*), de cinci (*Five Little Pigs – Cei cinci porceluși*) sau un vagon plin de călători în *Murder on the Orient Express (Crima din Orient Express)*. Romanul *The Mysterious Affair at Styles* este tipic pentru crimele comise într-o casă la țară, îndrăgite de scriitorii și cititorii epocii de aur a literaturii polițiste – un grup de personaje variate, împreună într-un

decor izolat suficient timp încât o crimă să fie comisă, investigată și rezolvată.

Deși un element al soluției în *The Mysterious Affair at Styles* se bazează pe o informație de ordin științific, cititorul nu este în dezavantaj, deoarece ni se spune chiar de la începutul anchetei care a fost otrava folosită. Într-adevăr, un atu au cei care dețin cunoștințe de toxicologie, însă informația este ușor disponibilă oricui. Lăsând la o parte acest aspect relativ controversat, toate datele necesare pentru identificarea făptașului sunt oferite cu scrupulozitate – ceașca de cafea, bucata de material, un foc aprins în iulie pe timp de caniculă, sticluța cu medicamente. Și, desigur, obsesia lui Poirot pentru ordine este cea care îi furnizează dovada ultimă, într-un mod care avea să fie reutilizat zece ani mai târziu, în piesa *Black Coffee*. Dar câți cititori vor observa că Poirot trebuie să facă ordine pe polița șemineului de două ori, descoperind astfel o verigă esențială în lanțul vinovăției (Capitolele 4 și 5)?

Onestitatea

În toate cărțile sale, Christie a obișnuit să ofere cititorilor indiciile necesare pentru rezolvarea enigmei. Și a făcut-o cu plăcere, știind că – pentru a cita cuvintele unui contemporan al ei, R. Austin Freeman – „cititorul o va lua singur pe o pistă greșită“. La urma urmei, câți cititori vor interpreta în mod corect indiciul calendarului în *Hercule Poirot's Christmas* (*Crăciunul lui Poirot*), pe cel al etolei din *Death on the Nile* (*Moarte pe Nil*) ori pe cel al scrisorilor de dragoste din *Peril at End House*? Și cine va aprecia în mod corect semnificația florilor de ceară din *After the Funeral*, a ochiului de sticlă al maiorului Palgrave în *A Caribbean Mystery* (*Misterul din Caraibe*), a apelului telefonic în *Lord Edgware Dies* (*13 la cină*) ori pe cea a sticlei de bere în *Five Little Pigs* (*Cei cinci purceluși*)?